Gemeente Amsterdam

Femke Halsema
Burgemeester

Bezoekadres
Amstel 1
1011 PN Amsterdam

Postbus 202
1000 AE Amsterdam
Telefoon 14 020
www.amsterdam.nl

Retouradres: B&W, Postbus 202, 1000 AE Amsterdam

Datum	27 mei 2020
Onderwerp	Aanpak Binnenstad

Geachte leden van de raad,

Nog maar kort geleden spraken we over de grote drukte in de binnenstad. Vooral bewoners rond de Wallen en uitgaanspleinen ervoeren veel overlast, in sommige buurten was een op toeristen gerichte monocultuur ontstaan in horeca en winkels, veel woningen werden gebruikt voor vakantieverhuur. In de op ons verzoek in 2019 door hoogleraar Zef Hemel opgestelde visie op de binnenstad van Amsterdam in 2040 wordt treffend "vervreemding" als het grote probleem van de binnenstad van vóór de coronacrisis geanalyseerd. Sinds de crisis zijn de straten in het oude centrum leeg en stil. Juist nu is zichtbaar hoe afhankelijk delen van de binnenstad zijn geworden van bezoekers. Een ander soort vervreemding maakt zich van ons meester.

Waar het in het oude centrum opvallend stil is, is het in andere buurten juist relatief druk op straat. In de Haarlemmerbuurt, de Jordaan en op de Oostelijke Eilanden doen mensen hun boodschappen om de hoek. Zo wordt zichtbaar wat nog echte woonbuurten zijn in de binnenstad en in welke buurten andere functies de overhand hebben gekregen.

Voor de stad zal de coronacrisis grote gevolgen hebben. We kunnen nu nog niet overzien welke dat zijn, maar zeker is dat er grote economische schade zal worden geleden. Bedrijven en culturele instellingen zullen lang niet allemaal overleven en hun deuren moeten sluiten. Er zullen ook grote persoonlijke gevolgen zijn doordat mensen hun baan verliezen. Ook in de binnenstad, met zijn grote concentratie van op bezoekers gerichte winkels en horeca en instellingen voor kunst en cultuur zal dat gevoeld worden.

Dit onderstreept de urgentie om na te denken over de binnenstad van de toekomst. De vragen zijn misschien niet anders dan voor de coronacrisis, de uitgangspositie is dat wel. Wat voor binnenstad wensen we onszelf toe en voor wie willen we dat de binnenstad een aantrekkelijke plek is? Wat is er nodig om die te creëren? En hoe voorkomen we dat de eenzijdig op toeristen gerichte economie weer de boventoon voert en tegelijk bedrijvigheid blijft bestaan?

De problemen in de binnenstad worden niet alleen veroorzaakt door het grote aantal bezoekers. Buurtwinkels en specialistische winkels kunnen al langer ternauwernood het hoofd boven water houden. In de binnenstad als geheel zien we dat vernieuwing de afgelopen jaren veelal uitblijft. De hoge huren maken het voor jonge vernieuwende ondernemers vrijwel onmogelijk om een nieuwe zaak te beginnen. En als dat wel kan, is het nog maar de vraag of de Amsterdammer die zaak weet te vinden. Amsterdammers die buiten de binnenstad wonen, komen vaak niet meer. Deels omdat ze gebruik maken van de voorzieningen in hun woonomgeving, waar buiten de binnenstad nieuwe centrumgebieden zijn ontstaan. Maar ook omdat ze in het aanbod en de sfeer in de binnenstad geen aanleiding zien om er heen te gaan. Waar vroeger de binnenstad de kraamkamer was voor vernieuwende activiteiten die zich later verspreidden over de andere stadsdelen, zien we nu dat veel creatieve ontwikkelingen elders plaatsvinden en de binnenstad niet meer bereiken. Als daarvoor in de plaats de binnenstad een eenheidsworst wordt van op snelle consumptie gerichte zaken, dan zijn we veel kwijtgeraakt. Als Amsterdammers hun binnenstad links laten liggen, omdat ze zich er niet meer thuis voelen, dan gaat er iets fundamenteel mis.

In deze brief informeren we u over de visie van het college op de toekomst van de binnenstad en de weg om daar te komen. Dit doen we vanuit een diepgeworteld gevoel van verantwoordelijkheid als erfgenamen van een rijke en bijzondere geschiedenis. We willen deze unieke binnenstad, die van haar bewoners, van alle Amsterdammers en eigenlijk van heel Nederland is, voor de huidige en komende generaties bewaren en beschermen. We staan voor wat wij als de kernwaarden van Amsterdam zien: vrijzinnigheid, tolerantie, creativiteit, innovatie en cultuurhistorie. De binnenstad is een bijzondere erfenis, waar we zuinig op moeten zijn. We hebben met zijn allen de verantwoordelijkheid om deze in goede staat door te geven aan volgende generaties.

De uitgangspunten

Als basis voor de toekomst van de binnenstad hanteren we de volgende uitgangspunten:

- Leefbaarheid en openbare orde: de binnenstad is de plek waar de Amsterdammer naar toe gaat voor vernieuwende activiteiten. De bewoners voelen zich er thuis. De binnenstad is schoon en overlast en criminaliteit zijn tot een acceptabel niveau teruggedrongen.
- Economie en voorzieningen: er is meer economische diversiteit en ondermijning is teruggedrongen. Maatschappelijke en commerciële voorzieningen zijn met name gericht op bewoners en op mensen die werken in de stad. Het toeristisch aanbod domineert nergens het straatbeeld, maar er is voldoende aanbod voor bezoekers. Ondernemers en bewoners voelen zich verantwoordelijk voor hun omgeving.
- Cultuur en schoonheid: de binnenstad is letterlijk en figuurlijk het centrum van de hoofdstad. De cultuurhistorische waarde van de binnenstad wordt gewaardeerd en uitgedragen en vormt het fundament van een moderne stad.
- Wonen: in de hele binnenstad wonen mensen uit alle sociale lagen en van alle culturele achtergronden.

De toekomstige binnenstad
De binnenstad van de toekomst is niet de binnenstad van het verleden. We worden niet gedreven door nostalgie. Wel door verlangen.

Wij willen dat het centrum van Amsterdam weer een echt centrum voor de stad kan zijn. De prachtige en unieke historische binnenstad moet weer functies herbergen die ertoe doen en waar Amsterdammers uit de hele stad naar toe komen. Met een vernieuwende programmering van theaters, poppodia en musea. Met winkels en horeca die nieuwe groepen verleiden om naar de binnenstad te komen. Waar de Amsterdammers de sfeer bepalen en bezoekers ook graag komen. Waar een goede balans is tussen wonen, werken en recreëren. Waar de openbare ruimte uitnodigt om er te verblijven. Waar de cultuurhistorische waarde samengaat met moderne kwaliteit.
Een binnenstad die verbindt, doordat diverse groepen Amsterdammers elkaar daar ontmoeten. Omdat de binnenstad hun iets te bieden heeft, en daardoor onlosmakelijk een onderdeel uitmaakt van hun leven.

Geografische afbakening
Als je aan een willekeurige Amsterdammer of bezoeker vraagt wat 'de binnenstad' is krijg je veel verschillende antwoorden. Maar de drukte van bezoekers, overlast, ondermijning, economische monocultuur, vervreemding en een concentratie van op bezoekers gerichte functies, zoals prostitutie, coffeeshops, hotels en vakantieverhuur zijn het grootst in delen van de oude binnenstad. Dit wordt bevestigd in het onderzoek naar toeristische draagkracht van wijken en de invloed van toerisme op de leefbaarheid (februari 2020).
Daarom nemen we het gebied van de Burgwallen, Nieuwmarkt, uitgaanspleinen en de grachtengordel als focusgebieden voor deze aanpak. Maar niet zonder het besef dat problemen zich kunnen verplaatsen naar andere delen van de binnenstad (zoals de Haarlemmerbuurt, Jordaan en de Plantage) of zelfs daarbuiten (zoals de Pijp en de Oosterparkbuurt), zeker bij een terugkeer van het toerisme. En tevens in de wetenschap dat oplossingen voor sommige problemen mogelijk in andere stadsdelen of omliggende gemeenten en in de Metropoolregio gevonden kunnen worden.

Dit betekent een binnenstad waar naast grootstedelijke functies met een regionale en landelijke betekenis, zoals musea, poppodia, theaters, wetenschap en toonaangevende horeca, ook ruimte is voor werken en voor wonen voor alle inkomensgroepen en elk type huishouden. Een gemengde binnenstad met bewoners, ondernemers, vastgoedeigenaren en instellingen die zich verbonden voelen met hun omgeving en eigenaarschap ervaren.

De binnenstad van Amsterdam is niet een doorsnee woonwijk of werkgebied. Het is de binnenstad van de hoofdstad en heeft daarom een bijzondere positie. Er is reuring, drukte, lawaai en soms chaos. Maar het is vooral een prettige plek om te wonen, te werken, uit te gaan, op een terras te zitten. We zien een levendige binnenstad voor ons die aantrekkelijk is voor

brede groepen. Een gedifferentieerde binnenstad waar niet alle buurten en straten op elkaar lijken, maar juist herkenbaar zijn door de verscheidenheid.

Neem de Leidsebuurt. Hoe mooi zou het zijn als het Leidseplein en omgeving zich verder zou ontwikkelen tot het culturele hart van Amsterdam. De voorzieningen zijn er al: de poppodia Melkweg en Paradiso, de theaters ITA, DeLaMar en Bellevue, het debatcentrum De Balie, filmtheaters Cinecenter, De Uitkijk en Pathé, topmusea om de hoek en veel cafés, terrassen en restaurants. Als straks de fietsenstalling onder het Kleine-Gartmanplantsoen klaar is hebben we een prachtige openbare ruimte. Die kan als vliegwiel functioneren om al die culturele functies met elkaar te verbinden.

Inspiratie voor een dergelijke ontwikkeling kunnen we putten uit de omgeving van het Mr. Visserplein en de Plantage dat zich ontwikkelt tot het Joods Cultureel Kwartier. Het nieuwe Holocaust Museum, het Joods Historisch Museum, de Portugese Synagoge, straks het Namenmonument en alle andere plekken en instellingen houden de rijke Joodse geschiedenis van Amsterdam en Nederland levend. Aansluitend bevindt zich de Groene Plantage dat dankzij de initiatieven van Artis en de Hortus ook een aansprekend gebied wordt. Samen geven deze ontwikkelingen een eigen signatuur aan de oostelijke binnenstad.

Winkelstraten in de binnenstad van de toekomst gaan zich weer meer onderscheiden. Door goede afspraken tussen vastgoedeigenaren en ondernemers, verenigd in ondernemersverenigingen en 'bedrijveninvesteringszones' (biz), wordt gestuurd op een specifiek aanbod. Hiermee wordt winkel- en horecadiversiteit gestimuleerd en wordt winkelen in de binnenstad weer aantrekkelijk voor Amsterdammers en mensen uit de regio.

De uitgangspositie met het oog op corona

In deze moeilijke tijd moeten we leven met onzekerheden. Na twee maanden van vergaande beperkende maatregelen komt er iets meer bewegingsruimte. Maar helemaal normaal zal het in de 1,5 metersamenleving nog niet worden. Mogelijk zal toerisme vanuit de buurlanden dit jaar beperkt op gang komen. Intercontinentaal toerisme zal misschien pas in 2021 terugkeren en waarschijnlijk in kleinere aantallen dan we gewend waren.
De coronacrisis heeft een economische crisis veroorzaakt. De gevolgen zullen mogelijk voor veel bedrijven, maar ook voor delen van de culturele sector, ondanks vereende inspanningen, groot zijn. Er zullen helaas gaten vallen in de binnenstad. Deze kunnen lang niet allemaal snel worden opgevuld. Ook daar zullen we aan moeten wennen.

Tegelijkertijd zien we dat Amsterdammers de burgwallen herontdekken nu het er veel minder druk is en ondernemers willen deze zomer hun stadgenoten verleiden om de terrassen in het stadshart weer op te zoeken. De culturele sector denkt na over een vernieuwende programmering en bewoners komen met voorstellen voor een ander gebruik van de openbare ruimte.

Wat willen we bereiken?
De komende jaren willen we werkelijke stappen zetten. Niet alleen een wenkend perspectief bieden maar ook met maatregelen, investeringen en samenwerking bouwen aan een nieuwe binnenstad. De gemeente neemt het voortouw maar we kunnen het niet alleen. De gewenste resultaten kunnen alleen worden bereikt als bewoners, ondernemers, vastgoedeigenaren, culturele instellingen, instituten voor onderwijs en wetenschap én de overheid eendrachtig samenwerken. Ieder neemt zelfstandig én in gezamenlijkheid de verantwoordelijkheid voor (een deel van) de aanpak. Zoals Amsterdam dat altijd gedaan heeft. Alleen op deze manier kunnen we onze bijzondere binnenstad beschermen.
We willen groot denken, vanuit vrijheid en creativiteit. Maar we realiseren ons dat veranderingen, zeker in de oude binnenstad die met herinneringen en sentiment is gevuld, alleen met kleine stappen bereikt kunnen worden. Wij willen durf om snel door te pakken combineren met een lange adem.

Verandering begint met de vier uitgangspunten uit het begin van de brief. Daarmee stellen we de norm. Uitgewerkt komen deze op het volgende neer:

Leefbaarheid en openbare orde:
- Het herstellen van een prettig woon- en verblijfsklimaat in de binnenstad en het bewaken ervan in buurten waar het nu nog goed is.
- Het tegengaan van vervreemding; bewoners voelen zich weer thuis in hun binnenstad.
- Het herstellen van de ontmoetingsfunctie van de binnenstad. De binnenstad wordt weer letterlijk en figuurlijk het centrum van de stad. Het moet weer meer de plek zijn waar je naartoe gaat voor vernieuwende activiteiten.
- Het zodanig inrichten van de openbare ruimte dat er meer ruimte ontstaat om elkaar te ontmoeten.
- Het ontwikkelen van een adequaat systeem gericht op efficiënt onderhoud, beheer en schoonhouden van de openbare ruimte.
- Het aanpakken van ondermijning en het beperken van straatcriminaliteit en overlast.
- Het verminderen van de negatieve effecten die hoge bezoekersaantallen hebben op delen van de binnenstad.
- Het verminderen van het aantal toeristen en het stimuleren van toeristen die geïnteresseerd zijn in de unieke historie, cultuur en ervaring van de Amsterdamse binnenstad.

Voorzieningen en economie:
- Het zorgdragen voor en handhaven van een adequaat maatschappelijk en commercieel voorzieningenniveau voor bewoners en mensen die werken in de binnenstad.
- Het terugdringen van het toeristisch aanbod.
- Het terugbrengen van meer kwaliteit en diversiteit in het winkel- en horeca aanbod.
- Het beschermen van de werkfunctie van de binnenstad die niet verbonden is met toerisme.
- Het samen met ondernemers, vastgoedeigenaren en bewoners werken aan meer diversiteit in straten en aan het mogelijk maken van nieuwe ontwikkelingen.

Cultuur en schoonheid:
- Het zoveel mogelijk ondersteunen van vernieuwende initiatieven, het weghalen van barrières en het werken aan coalities tussen verschillende sectoren in de samenleving.
- Het versterken van de culturele betekenis van de binnenstad voor alle Amsterdammers en Nederlanders.

Wonen:
- Het beperken van mogelijkheden voor vakantieverhuur in woningen en het actief bestrijden van illegale praktijken.
- Het bevorderen van een divers woningaanbod voor alle inkomensgroepen, leeftijden en levensfasen.
- Het herstellen van de balans tussen wonen, werken en recreëren.
- In de hele binnenstad moet gewoond kunnen worden. Amsterdammers moeten er kunnen opgroeien en oud kunnen worden.

De prioriteiten
Van de uitgangspunten naar een hernieuwde binnenstad is er een lange weg af te leggen. Niet alles kan tegelijkertijd, verandering kost tijd, voorstellen geven weerstand en discussie en democratie moet zijn loop kunnen hebben. Door de coronacrisis dient zich wel de mogelijkheid aan om een aantal veranderingen te versnellen. Deze geven wij dan ook prioriteit:

1. Winkel- en horecadiversiteit
We onderzoeken nu of de huidige situatie nieuwe planologische en juridische mogelijkheden biedt om te sturen op een diverser horeca- en winkelaanbod. Ook werken we door aan het toepassen van een vergunningstelsel voor winkels op basis van de APV, we gaan samen met ondernemers, vastgoedeigenaren en bewoners brancheringsplannen opstellen. We kijken ook naar de mogelijkheden voor het inzetten van vastgoed als sturingsinstrument, en de mogelijkheden om via een wettelijk kader leegstand tegen te gaan.

2. Vastgoed
De invulling van panden bepaalt voor een belangrijk deel het aanbod in winkels en horeca in de binnenstad. Daarom worden op bestuurlijk en ambtelijk niveau gesprekken gevoerd met vastgoedeigenaren in de binnenstad. Doel is om met hen de visie op de binnenstad van de toekomst te bespreken en de gemeenschappelijke belangen vast te stellen. We onderzoeken tevens de mogelijkheid om samen met partners, zoals de bestaande gemeentelijke deelnemingen, vastgoed te verwerven om zo meer direct op het aanbod te kunnen sturen. Ook onderzoeken we welk ander wettelijk kader kan worden ingezet om tot een goede invulling van winkels, horeca en andere bedrijfsruimten te komen.

3. Midden- en kleinbedrijf
Samen met de biz'en ontwikkelen we een plan om de op bezoekers gerichte om te zetten naar een meer op Amsterdammers gericht aanbod. We ontwikkelen samen met de biz'en gebiedsprofielen voor de binnenstad en bekijken welke ontwikkeling en branchering daarbij past. Ook zullen we samen met amsterdam&partners biz'en ondersteunen bij de branding van hun gebied.

4. Prostitutie
In het debat over de scenario's voor de raamprostitutie spreken we over de toekomst van de raambordelen op de Wallen en het Singelgebied. We zien in de huidige coronacrisis geen aanleiding de richting van dit debat te heroverwegen. In het debat staan drie uitgangspunten centraal: minder overlast door drukte, minder misdaad en ondermijning (waaronder mensenhandel) én positieverbetering van sekswerkers. Dat laatste punt is in de huidige tijd extra relevant nu sekswerkers niet kunnen werken en zonder inkomen zitten. De verkenning van nieuwe werkplekken voor sekswerk buiten de Wallen/Singelgebied is in volle gang. Hierbij kijken we naar twee varianten: een Prostitutiehotel en een Erotisch Centrum. Beide varianten hebben hotelkamers voor werving via internet en inpandige raamprostitutie. Het Erotisch Centrum heeft daarbij ook veel horeca en erotisch entertainment en trekt, naast de 'vraag-gerichte klant', ook de 'beschikbaar aanbod-klant'. In het vervolg op het debat bespreken we welke variant de voorkeur heeft en wat de mogelijke relatie tussen nieuwe werkplekken elders en die op de Wallen/Singel kan zijn. Ondertussen doen we onderzoek naar haalbaarheid en een geschikte locatie.

5. Coffeeshops
We zijn een verkenning gestart om de cannabismarkt beter te reguleren. Niet alleen willen we de prikkel die cannabis voor toeristen vormt verminderen, ook denken we na over reguleren van de markt en met name 'de achterdeur'. De cannabismarkt dient beter controleerbaar en beheersbaar te worden om de scheiding van de markten van soft- en harddrugs te garanderen en daarmee het gevaar van criminele inmenging in de coffeeshopbranche te verminderen. De coronacrisis geeft op dit moment geen aanleiding tot heroverweging van de doelen van de verkenning, wel is er gelegenheid om na te gaan hoe de markt zich ontwikkelt als er geen grote groepen bezoekers zijn en allereerst k lokale gebruikers worden bediend.

6. Particulier initiatief
We verwelkomen en ondersteunen alle initiatieven om de binnenstad meer aantrekkelijk te maken voor de Amsterdammers. Daarbij zullen we expliciet ondernemers die de binnenstad de afgelopen jaren links hebben laten liggen uitnodigen in de binnenstad te investeren. Daarnaast worden Amsterdamse inwoners actief uitgenodigd om hun plannen voor de binnenstad te presenteren, en zo mogelijk uit te voeren. We ontwikkelen een organisatievorm waarin particulier initiatief wordt verzameld, beoordeeld en gestimuleerd.

7. Openbare ruimte
We werken door aan nieuw beleid voor terrassen en horeca om de openbare ruimte in de binnenstad meer kwaliteit te geven. Ook gaan we na of we (delen van) de oude binnenstad meer autoluw kunnen maken en de groene buitenruimte voor bewoners kunnen vergroten.

Tot slot
De toekomst van de binnenstad gaat alle Amsterdammers aan. Als eerste natuurlijk de inwoners en ondernemers die er actief zijn, maar ook de mensen uit andere delen van de stad die er een vrije middag willen doorbrengen. Wij realiseren ons ook dat de binnenstad niet gevangen mag raken in politieke agenda's en tegenstellingen. Ongeacht onze achtergrond en verschillen van mening op onderdelen zijn wij namelijk verenigd in de wens onze binnenstad weer tot volle wasdom en schoonheid te laten komen. Wij hopen dan ook samen met de gehele

gemeenteraad de plannen verder te kunnen ontwikkelen. Aan het einde van het jaar presenteren wij een uitgewerkt uitvoeringsplan waarin wij de voortgang van lopende activiteiten en de uitwerking van nieuwe prioriteiten kunnen laten zien. Daarvoor willen wij uw inbreng, suggesties en opvattingen zo veel mogelijk verzamelen en recht doen.

Met vriendelijke groet,

Namens het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam, mede namens de stadsdeelvoorzitter Centrum,

Femke Halsema